

OPETTAJUUDEN UUDET HAASTEET

OLLI LUUKKAINEN

JOHTAJA

HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU

AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU

olli.luukkainen@hamk.fi

OPETTAJUUDEN UUDET HAASTEET

JOHTAJAN / OPETTAJAN KAKSITEHOLASIT

- KATSOTTAVA LÄHELLE
 - NÄHTÄVÄ KAUAS

TULEVAISUUDEN NÄKYMÄ

- Tulevaisuuden ammatteja
 - ujouskonsultti
 - robottiteologi
 - tekoälyoperaattori
 - media-arkeologi
 - älytalkkari
 - verkkosihteeri
- ”Osaamisen paimentolaisuus”
 - maailmanlaajuiset markkinat
 - jatkuva asiakkaiden virta
 - virtuaalitiimit (luottamuksen rakentaminen)
 - toimisto = minä
 - moniosaaminen, -tieteinen, -kansallinen, -kielinen
- Valta siirtyy instituutioilta verkostoille
(Tarja Meristö)

TULEVAISUUDEN NÄKYMÄ

- ”Unelmien tarinayhteiskunta”
 - yksilöllinen
 - reaaliaikainen
 - nopeita päätöksiä
 - lyhyt aikaperspektiivi
 - elämyksiä
- Verkoissa liikkuvat palvelut ovat globalisoitavissa
 - Nähty vasta jäävuoren huippu – jos sitäkään
 - Harrastuspiirit ympäri maailmaa
 - ➔ Kokemuksia vaihdetaan virtuaalisissa ympäristöissä

TIETOYHTEISKUNNAN KOVA TAHTI

- Tietotyön osuus kasvaa edelleen
 - tiedon saavuttaminen!
 - oikean tiedon saavuttaminen!
 - todellisen tiedon saavuttaminen!
 - keskeisen tiedon saavuttaminen!
 - tiedon saavuttamisen nopeus!
 - tiedon jalostaminen!
 - uudistaminen vs. uusintaminen
- ”Rajattomuus” informaation ja tiedon saavuttamisessa sekä opiskeluympäristöissä
 - aikakäsitys
 - maantieteellinen etäisyys
 - langattomuus (ubiikkiyhteiskunta)
- Tarvitaanko / osoitetaanko tietoa, taitoa vai muuta osaamista?
 - Akateemisuus – työssä ja työtuloksissa ilmenevä osaaminen?

TULEVAISUUDEN NÄKYMÄ

- Työn kolme kuvaa

(Rolf Reich)

1. Rutiinityöpalvelut

2. Henkilöpalvelut

3. Symbolianalyttikot

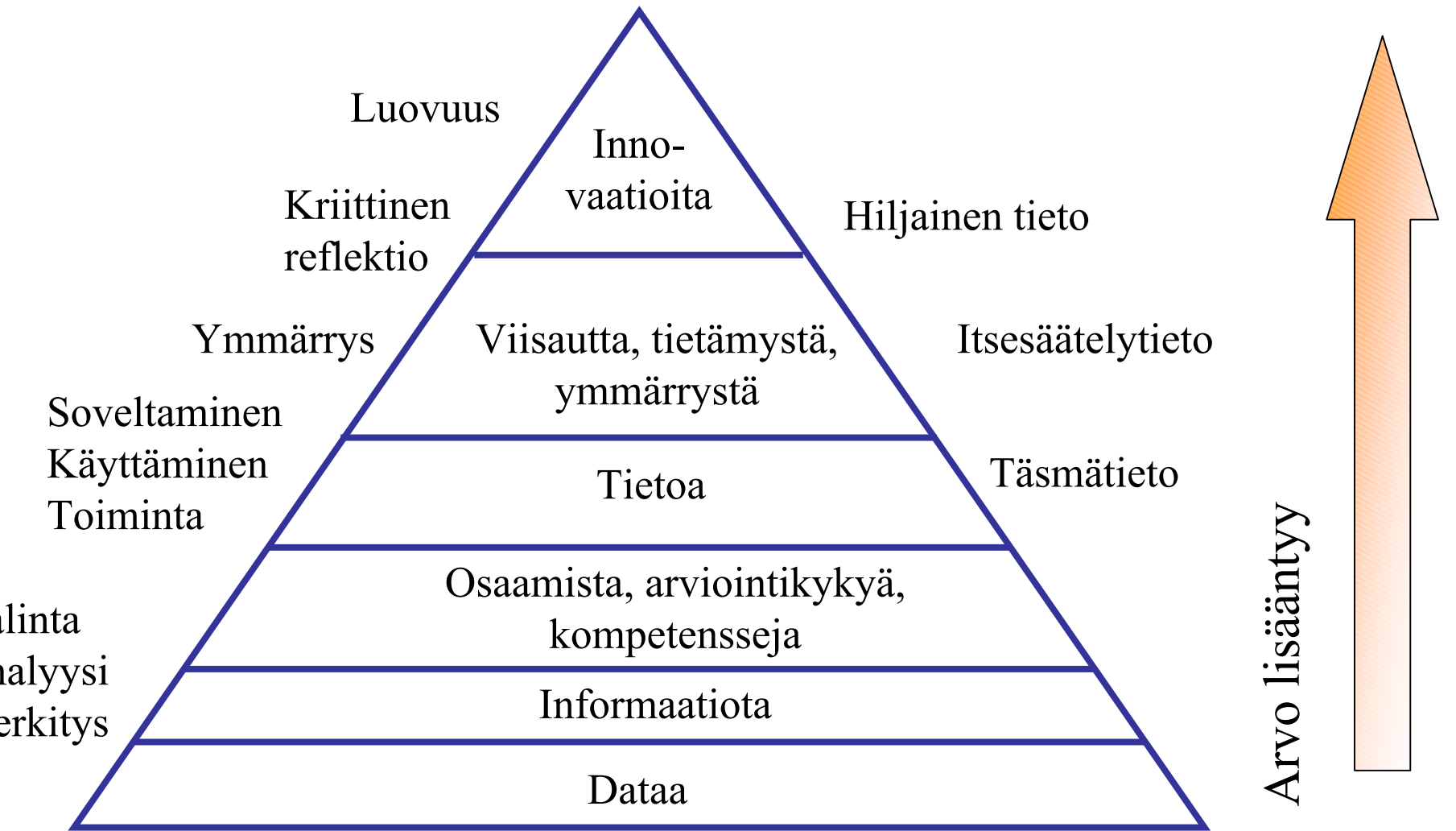
- maailmanlaajuinen kilpailu verkostoissa ja verkostoina
- ei standardeja → tuoteräätälöintiä
- työparit ja -ryhmät → kumppanuus
- ongelmien tunnistaminen
- ongelmien ratkaisutaidot
- strategioiden valinta
- Palkka keskeisesti osaamisesta ja innovoinnista!

→ Kuinka koulutus valmentaa tähän?

TULEVAISUUSHAKUISUUS

- Millaista osaamista *tulevaisuudessa* tarvitaan ?
- Perustaksi
 - mennyttä tarkasteleva muisti
 - nykyhetkeä havainnoiva ymmärrys
 - tulevaa tarkasteleva huolenpito
- Muutosten kohtaaminen yhä tärkeämpää
 - ennakoitavuus
 - suuntautuneisuudesta hakuisuuteen

TIEDON JALOSTUMINEN

ASiantuntija

- Asiantuntijuuden olemus muutoksessa
 - toistavasta soveltavaan
 - soveltavasta uutta luovaan
 - perinneosaamisesta kyseenalaistavaan
 - alakohtaisesta rajoja ylittävään
- Asiantuntija
 - ei rutinoidu
 - asiantuntijan ammatillinen kehittyminen hyvin usein pysähtyy defensiivisyyteen
 - kehittää jatkuvasti osaamistaan
 - ylittää osaamisensa rajoja
 - oppii menestyksestä ja virheistä
 - kehittää työtään ja ammattitaitoaan

→ Luo uutta osaamista!

ASIAANTUNTIJUUS

- ei pelkästään tietämistä tai asian tuntemista
- korkeatasoista osaamista
- myös oman toiminnan ohjaamista
- itsesäätelytietoa
- yhä enemmän integroitunutta osaamista

TULEVAISUUDEN OSAAMINEN

KORKEA-ASTEEN AJATTELUA

EMOTIONAALISTA ÄLYKKYYTTÄ

AMMATTISPESIFIÄ OSAAMISTA

- KAIKEN MUUN VIITEKEHYS

(PEKKA RUOHOTIE)

ASIAANTUNTIJUUS

- Persoonan kasvua - sisäisen yrittäjyyden vahventamista
 - itseohjautuvuus
 - aloitteellisuus
 - vastuullisuus
 - laatu
 - yhteistyötaidot
 - verkostoitumiskyky
 - luovuus
 - innovatiivisuus
 - itsensä johtaminen
- **YHÄ ENEMMÄN POTENTIAALIA JOHONKIN**

KANSALAISENA TIETOYHTEISKUNNASSA

- Kansalaisen maailma
- Osallisuus
 - vaikuttamisen mahdollisuus
- Tiedon saavutettavuus
 - tiedon löytäminen ja hallinta
- Oppimisen mahdollisuus
 - mahdollisuuksien avaruus
- Sosiaalisuus
 - yhteisöllisyyden tunne

MIKÄ ON KOULUTUKSEN TARKOITUS ?

SIVISTYS?

→ Mitä on sivistys?

OSAAMINEN?

→ Minkä osaaminen?

HYVÄ ELÄMÄ?

→ Mitä on hyvä elämä?

OPPILAITOKSEN TULEVAISUUSHAKUINEN OTE

- KOULUTUSORGANISAATIOILLA ON OLTAVA MORAALINEN PÄÄMÄÄRÄ (prinsiippi)

- SE ON MÄÄRITELTÄVÄ ENSIKSI

- SE ON MISSION (PERUSTEHTÄVÄN) SISÄLTÖ

MISSIO

= perustehtävä

- Moraalinen yhteiskunnallinen päämäärä perustana määrittelylle
- Miksi oppilaitoksemme on olemassa?
mihin meitä tarvitaan?

VISIO

= Miksi haluamme tulla

- Mitä meidän kannattaa tavoitella?
Minkä pitää toteutua?
- Vuoteen 2010? 2012? 2015?

ARVOT

- Mitkä arvot ohjaavat toimintaamme?
- Arvot kuvastavat asioita, joita haluamme vaalia, joita haluamme edistää ja joita pidämme luovuttamattomina.
- Arvot ovat vallitsevia asioita.
- Laatu voidaan luoda vain yhteisten arvojen pohjalta.
- Kehittämissstrategiat ovat yhteydessä yhteisiin arvoihin.

OSAAMISEN SAAVUTTAMISEN MONET REITIT

- formaali opiskelu
 - oppilaitoskeskeinen lähestymistapa
 - opettamiskeskeinen lähestymistapa
 - järjestelmälähtöinen lähestymistapa
- non-formaali opiskelu
 - ei-tutkintotavoitteinen opiskelu
- in-formaali opiskelu
 - itseohjautuva opiskelu

HARMONISOINTI TAVOITTEENA

- On tunnettava ja tunnistettava tarkasti oman koulutuksen tavoitteet (koulutuksesta vastaava taho, opettaja, mutta myös opiskelija)
- On perehdyttävä muualla suoritettujen ohjelmien tavoitteisiin, sisältöihin ja tulokseen
- Koulutuksesta vastaavan organisaation ja ihmisten on oltava
 - osaamislähtöisiä
 - OPPIJAKESKEISIÄ

UUSI OPETTAJUUS

SISÄLLÖN HALLINTA
YHTEISTYÖ

EETTINEN

YHTEISKUNTA-

TULEVAISUUS

**OPPIMISEN
EDISTÄMINEN**

HAKUISUUS

SUUNTAUTUNEISUUS

PÄÄMÄÄRÄ

ITSENSÄ JA TYÖNSÄ JATKUVA KEHITTÄMINEN

EETTINEN PÄÄMÄÄRÄ

- Kasvatustehtävä
 - monenlaisuuden kohtaaminen
 - monenlaisen oppijuuden kohtaaminen
- Vastuullisuus!
 - aikuisuus
 - pitkäjänteisyys
 - kärsivällisyys
- Eheä ja vahva persoonallisuus

KOLLEGGIAALISUUS

- ammatillista yhteistyötä
- työyhteisö- ja henkilötason yhteistyötä koko oppilaitosta koskevissa asioissa, erityisesti päätöksenteossa
- yhteistoiminnallisuuteen liittyvää yksilöiden välistä myönteistä riippuvuutta
- toisia tukevaa asennetta ja toimintatapaa
- yhteisöllistä, oppimiskeskeistä, oppijakeskeistä toimintatapaa oppimisen edistämiseksi

KOLLEGIJAALISUUS

- ammatillista dialogia
- oleellisten, ydinkysymysten pohtimista
- jatkuvaa, rakentavaa omien päämäärien ja toimintatapojen kriittistä arviointia (reflektiota)
- yhdessä oppimista – osaamisen jakamista
- vuorovaikutuksen (vuorovaikutustaitojen) korostumista
- päämäärätietoista, tulevaisuushakuista toimintaa
- **pedagogista johtamista**

TOIMIVA TYÖYHTEISÖSI

- Kannustaa kehittymään!
- Kannustaa kehittämään!
- Tarjoaa tasa-arvoiset mahdollisuudet, mutta ei tasapäistä
- Etenee sallivasta ilmapiiristä kohti tukevaa, kannustavaa ja rohkaisevaa ilmapiiriä!

ASIAANTUNTIJUUS

- **KOLLEKTIIVINEN KOMPETENSSI**

TULEVAISUUDEN NÄKYMÄ

- Vuorovaikutus ei ole yksittäisiä tilanteita, vaan tilanteiden kehittymistä!
 - Vuorovaikutus edellyttää sitoutumista!
 - ”Vuorovaikutus” samassa tilassa on helppoa, mutta mikä on sen syvyys?
 - Vuorovaikutus virtuaaliympäristössä on vaikeaa, mutta mikä on sen syvyys?
 - Yksilö kehittyy aina sosiaalisessa ympäristössä
 - ➔ Erilaiset ympäristöt tuottavat / edistävät erilaista sosiaalisuutta
 - ➔ Mihin pyritään?
 - Tieto on vain ihmisessä – Vai onko? - Kuinka kauan?
 - Periaatteessa sama tila
 - rajoittaa ja
 - kapeuttaa oppimista
- ➔ Syyt pyrkiä samaan tilaan voivat olla hyvin erilaisia!

- Puuhastelu – vaikuttavuus?
 - ”pintalaaja” – asiantuntijuus – osaaminen
 - tärkeää, että syntyy käytännön tietoa, osaamista, toimintaa
- Itseohjautuvuus
 - Ei lähtökohta, vaan päämäärä! – Vaikkakin ihmisillä erilaisia valmiuksia
- Sosiaalinen aspekti?
- Asiantuntijuus syntyy vertailusta ja omakohtaisesta pohtimisesta

OPETTAJAN YMMÄRRYS JA OSAAMINEN

- Opettajan tietoisuus oman toimintansa perusteista
 - oikeassa olemisen pakkopaita
 - mikä on ”oikeaa” opettajan työtä?
- Painopiste konteksteihin ja tilanteisiin sisältöjen sijaan
 - autetaan näkemään
 - autetaan tulkitsemaan
 - autetaan kysymään
- Painopiste opettamisesta oppimiseen
- Voimaannuttaminen
- Irti yksistä totuuksista

MIKÄ SIIS ON KOULUTUKSEN TEHTÄVÄ ?

- Oppilaitos ei ole opettajaa varten
 - Oppilaitos on oppijoita varten !
- Opettaja ei ole oppilaitoksessa opettamista varten
 - Opettaja on kehittymisen tukija !
- Oppilaitoksen tehtävä ei ole opettaa toteuttamaan annettuja määräyksiä
 - Oppilaitoksen tehtävä on kasvattaa etsimään uutta !

!

- **Oppimisprosessin ymmärtäminen ja johtaminen !**
- **Uuden ja uudistuvan työ- ja opiskelukulttuurin luominen ja kehittäminen !**
- **Tulevaisuushakuisuus - näkemyksellisyys**

TULEVAISUUDEN TEKIJÄ

- Yksilö, joka on valmis yrittämään uudelleen ja kohtaamaan haasteita
- Yksilö, joka näkee muutoksen alkuna
- Yksilö, joka seisoo omilla jaloillaan
- Yksilö, jolla on myönteinen asenne kehittymistään kohtaan

= Koulutuksen laatu ja tärkein lisäarvo!

TULEVAISUUDEN NÄKYMÄ

Luovu

Uus

→ LUOVUUS

- Emme voi pakata
 - a) yksilöinä
 - b) yhteisöinä reppuihimme kaikkea mahdollista→ Meidän on osattava pakata reppuihimme oikeita asioita!
- Sosiaalinen pääoma keskeistä yksilön ja yhteiskunnan menestykselle!
→ Onko paikkoja sen muodostamiseen?
- Olennainen haaste on, miten uusien tieteellisten tietojen ja niihin perustuvien keksintöiden saadaan muunnetuiksi taloudellisesti hyödynnettäviksi tuotteiksi ja palveluiksi.
→ Sellaisiksi, että ne **EDISTÄVÄT IHMISEN HYVINVOINTIA JA KESTÄVÄÄ KEHITYSTÄ!**

KASVULLE OMINAISTA

1. Intentionaalisuus
2. Hitaus
3. Monitasoisuus
4. Riippuvuus ympäristöstä
5. Itsesäätelyn lisääntyminen iän myötä

(Juhani Aaltola)

- Kuinka otetaan huomioon ihmisten erilaisuus?
- **Inhimilliselle pääomalle rakentuu kaikki !**
 - **Myös talous !**

KASVULLE OMINAISTA

- Ihminen oppii ja käyttää osaamistaan, jos hän
 - kykenee
 - tahtoo
 - jaksaa
 - luottaa

OPETTAJAN YMMÄRRYS JA OSAAMINEN

1. Yksilön itseluottamuksen vahvistaminen
2. Rikastavan vuorovaikutuksen vahvistaminen
3. Luovan intohimon vahvistaminen
4. Yleisen oppimishalun ja -kyvyn herättäminen
5. Tiedollisten, taidollisten, sosiaalisten ja fyysisten valmiuksien vahvistaminen

OPETTAJAN YMMÄRRYS JA OSAAMINEN

- Ihmisten voimavarojen vapauttamista
- Luovien potentiaalien vapauttamista
- Luottamuspääomaa
- Uudenlaista kommunikaatiokulttuuria ja uudenlaisia kommunikaatiotaitoja
- Osaamisen jakaminen - osaamisverkostot

TULEVAISUUDEN NÄKYMIÄ

- Ihmisten tieto on lisääntynyt, mutta tietoisuus ja tiedostaminen vähentynyt
- Opettajan työn perustaksi tarvitaan arvolähtökohtia ja eettisiä periaatteita auttamaan ristiriitaisissa odotuksissa ja tilanteissa tekemään valintoja
 - ➔ Missio, visio, arvot

OHJAUKSEN YDIN

**”KUN PUHUTAAN SYNTYY
TUNTEITA. JA KUN SYNTYY
TUNTEITA, SYNTYY UUTTA
TOIMINTAA SEKÄ
YHTEISÖLLISYYTTÄ.”**

TULEVAISUUDEN TEKIJÄ

- **OPETTAJAN ELÄMÄNTEHTÄVÄNÄ ON TOIMIA KÄTILÖNÄ!**
- **”SIIRRYTTÄESSÄ VANHASTA UUTEEN TARVITAAN MURTUMAKOHTA. JOS SE OLISI HELPPO KOKEMUS, SILLÄ EI OLE MITÄÄN MERKITYSTÄ.”**

(MARTTI LINDQVIST)

OPETTAJUUDEN UUDET HAASTEET

- Hämmäntynyt saa olla, muttei välinpitämätön!
- Parempi olla hyvä kakkonen kuin huono ykkönen!
- Oppilaitos yhteisönä antaa ja luo malleja kansalais- ja työkuulttuurista

TULEVAISUUDEN NÄKYMIIÄ

- Merkitykselliset oppimiskokemukset ratkaisevat
 - ➔ Merkityksellisiä tulevaisuudessa
 1. Motivaatio
 2. Itsesäätely
 3. Strategia
- Oppimisen syvyys edellyttää
 - sitoutumista
 - vaivaa
 - tunnetta

YHTEISTYÖ JA OPETTAJAN AMMATILLINEN KEHITTYMINEN

”OPPIVA ORGANISAATIO SAADAAN PARHAITEN AIKAAN PALKKAAMALLA ÄLYKKÄITÄ IHMISIÄ JA ANTAMALLA HEIDÄN KESKUSTELLA RUNSAASTI KESKENÄÄN.”

ASiantuntijaorganisaation johtaminen

”DIALOGI ON KONSTRUKTIVISTISEN
JOHTAMISEN KESKIÖSSÄ, KOSKA
DIALOGISSA IHMISET LUOVAT YHTEISIÄ
MERKITYKSIÄ.”

VASTUU ON YHTEINEN

”ESIMERKKI EI OLE TÄRKEIN KEINO
VAIKUTETTAESSA TOISIIN.
- SE ON AINOA!”

(ALBERT SCHWEITZER)